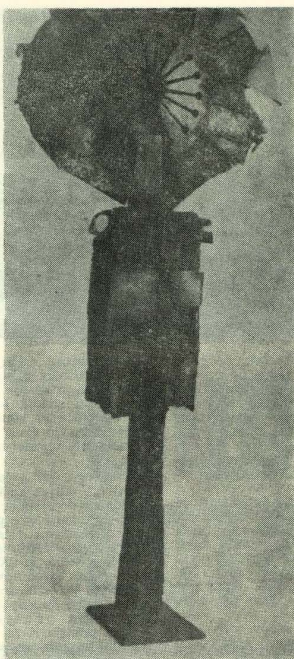

putovanje u zvezdaliju

10-74999303

miroljub todorović

7
Stanovati u dvorcima natopljenim
infra-crvenim svetlom
Večerať zelene pupoljke arija
Šuma u uhu jezera, ispodvedijav bihka
što mami nas u svetlost
zaplivače modrim vrtačama vetra
laka kao mlječ
rastopljen na usnici maslačka
Sve je u govorljivim klicama vazduha
Hrana koju nosimo i koju ćemo prosuti
nad zaustavljenom vatrom
u prorednom kristalu peska
naše reči ubrane
sa plantaža najnemirijih mora
Srce žaljuje i srce sveta
zakulatalo u lavirinte mačičnjaka
kljunove malih kosmičkih lasta
nastanjanih u izviženom želeškopu
toploj brazdi za gustu sadnju kiša
Moj san je velika ptica koja luta
prostranim nebom Zvezdalije
iznad zemlje humusne, zagnojene
i rodne
prepune pruđljivijih skakavaca
u predvečerje

8
Dejstva planeta
dejstva opasnih zaključaka o smrti
Astrolozi nezajažljivi u svojoj žudnji za tajanstvima
Astrolozi opani u svojim seksualnim ambijama
Dok stajamo pred ponorima nerševne Geometrije
kao malodušne ptice pred prostranstvima mora
Dok pročišćavamo svoja sra zaražena neizlečivim
bolestima:

Bolešću ispitivanja granica duha
Bolešću, najgorom bolešću učenjavanja sopstvene
glave...
Naše nepristojne misli upućene nevinim cvetovima
u pustolinama
Naše pesničke besede nad grobovima ratnika
neponovljive kao zora
9
Zakoni o održanju Energije
sumporni cvetovi
u epurvetama andezita
Znač munja, znači plodova
u tamnom obrisu gruda
u mirisnom vetru večeri
Zvezde Svemira, zrnca peska
na obalama svih okeana sveta
Ružičasta tela devojčica
divni dokazi zakona gravitacije
Zveri koje silazite na reku
pred srebrne rubove šuma
zveri istenane iz loga
na našim tragovima
Klijava semeniko
ljubavna ponauko Sunca
Čoveče što izmišljaš
principe o očuvanju Mase
netačne
zbog zanemane težine svetlosti
Jutarnje more, čista Emergijo
istekla iz jedne sveže reči
Moje srce
kamen u vazduh bačen
pada neminovno
po strogim zakonima zemljine ljubavi

10-75000071

putovanje u zvezdaliju miroljuba todorovića

Pored Plenete koja se pojavila 1965. godine, pred nama je još jedna poema Miroljuba Todorovića čiji je nekoliko stotina stihova objavljeno ili na putu da bude objavljeno u našim vodećim književnim publikacijama. Smatrajući to dovoljnim opravdanjem da i po drugi puta pišem o njemu neka mi niz paradoksa sa citatom iz Zvezdalije sam pro rečenice koja počinje sa Pažljivo sam promicao... posluži za ono što ću zatim da kažem.
Mnogo je više pjesnika koji žele da budu pjesnici od onih koji to nisu. Što jača želja, jači su i dometi. Nema mnogo trebnja savremenika, nit ma čiji, koji nisu pjesnici. Većina od njih za poetski izgleda izgleda mlitavi. Sarenlo budućnosti neće u njima naći ništa karakteristično. Prebrojavanje neće biti ni izvršeno kao valja.
Moćni zamasi pera i još veće želje naših savremenika izgube se. Ono što ne treba posebno pronalaziti to je današnja pjesnička djelatnost za koju svjedočimo.
Mnogi su se hvallali da su otkrili nekog pjesnika. Ja mislim da je to apsurdo. Očekivao sam od takvih da budu razboriti. Pa ipak malo je od njih nekog otkrićnu vrata pjesničke radionice. Najviše iz bojazni što su to potresni susreti sa isključivom današnjicom, predimenzionirana igra sa svetovna budućnosti.
Ne želim da otkrivam ona pjesnička imena čije se želje da budu dobri pjesnici nisu sitala. Sve će bez sumnje biti ubrzo dostupno. Prost narod moći će da prati ono što nije napisano na njegovome jeziku. To je isti onaj narod kome nedostaje jezik. Jezička dezorganizacija je nezvjesna.
Pjesnici spajaju jezike naroda, u tački izvan ove. Pjesnici čije se želje sitala i za koje ne možemo svjedočiti. Pa i ako odrede svoj psihički infliks, kao Todorović:

Lutati po bregovima orošenim od kiša
Posmatrati dečake sa zelenim mrežama stabla pinije u rukama tesara
Voziti agregate za podizanje nasipa
klijavog korenja usadenog u modro tle reke
Rukovati hidrauličnim izbacivačima fosfornim plodovima raznobojnih kristala Svetlosti i Materiju
analizirati ravnopravno svojim naučnim postavkama o čuotostima i moru
Graditi:
Visoke kule hemijskih instituta
Laboratorije sa ukrastima od najčistijeg tirkiza
Hale obložene olovom za smeštaj ciklotrona
Zvezdarnice i teleskope uperene u taša sruca
Nad ribnjacima pred gradskim tržnicama paliti vatromete

Treba li ponoviti ono što je rečeno ispred poslednjega? Biti osmatrač svih namjera da našnjene znaki li biti na koloseku narednih historijskih događaja? Biti izvan svoje radio-

nice znači biti u naruđu svoga naroda čije se želje za otkrićima neće nikada stišati. Natpjevati prošlost oslobada nas opasne konkurencije savremenika koja nas podstiče da se usamljujemo.
Mi smo dužni da se klanjamo današnjici onoliko koliko je ona oslobođena od prošlosti. V�nadski je poručivao da će čovjek postati kao i sunceokret ovisan od prostih događaja svemira i okretanja sunca oko svoje zamišljene ose.
Od sve samih otpadnih teorija svemira jača nam zamišliti život u svemiru. Ne zamisliti, nego živjeti.
Pažljivo sam promicao između Darwina, Wienera, Jeansa (Džinsa), Thompsona, Einsteina, Rozgaja, Barneta, Supeka, Timirjazeva, Safoņova, Laberenna, Gamova i mnogih drugih naučnika čije su knjige doprinele u građenju Todorovićeve poeme. Kao što se u pripremanju kosmičkih letova ostvaruje suradnja svih visoko obrazovanih stručnih lica tako je u pripremanju da izgradi jedan vertikalan jezik koji čovjeka vuče do poslednjih tačaka spoznaje. Ona prava linija koja se u beskonačnosti savija mora da spaja dvije tačke čiju ćemo krivinu zanemariti. Nauka se takvih poema odriče, ali one u poetiji ostavljaju briljantan utisak. Dok su pjesnici kozmozofo uzimali kosmos kao sistem van čovjeka dat prije života, Todorović ga uzima u životu, određen životom. U kosmosu se gradi sve što je čovjeku potrebno, kao i na zemlji. U njemu na velikim razdaljinama živi se neobično, ali ne tuđe.
Pjesnici su ti koji se moraju baviti mladim svjetovima za koje ne vjerujem da su u onoliko mjeri stari u kolikoj su ih naučnici odredili, predimenzionirali. Iz transova i stvaralačke paranoje znali smo za njih mnogo ranije nego što smo saznali za eksperimente doktora Rossa Ashbya (Rosa Ešbija) koji nam je ponudio „besiljni mehanizam“ čija bi namjena bila u tome da traži svoju svrhu. Ashby je dokazivao da bi jedini dioelovi njegovoga mehanizma otpadali a drugi bi pokazivali neekvivan rezultate. Pa i da vjerodostojno oponašaju ambicije stvaralačkog procesa složene mašine iz oblasti kibernetike uvijek mogu biti svojina i zaštićta staroga svijeta nasuprot poetiji koja je prva letilica izvan ovoga. Ograđujući se svim morima sa nadzemaljskog prostora Moru Vlašića, Moru Severnog Krista, Moru Labuda, Moru Andromede, Štirijusa, Velikih Kola, Skorpionja i Device, Todorović ispušta iz vida nemogućnost putovanja i težinu putovanja koju je stalno pred sebe postavljao Milan Pedinac i saopštava nam ono što se već dogodilo — putovanje je počelo sa svim svojim nasladama i poželjskom. Jednom će Sartre kazati da smo zabadava rođeni u tom smislu da je

trud prigode neminovnost koja nema svoju cijenu kao i Todorovićevo putovanje koje traje svoju svrhu bez prethodnih dilema.
Iz desetak odjeljaka njegove poeme objavljenog u beogradskom Studentu pod istim naslovom pod kojim i čitav rad na Zvezdaliji nalazimo na raskošan elementarni saziv snaga i pokretača svemira šifriran mekom ali tajanstvenom riječju Zamke. Dok smo čitali taj sjeljak učinio nam se kao moderno Aleluja koje duboko njanisira prozodiju usamljenoga sveštenika i matematičara.
Zamke, najzad, zvezdarima i zvezdočalcima zvezdočima i zvezdoznancima što zvezdozovima, zvezdokopima, zvezdozorima zvezdu zvezdovavnima nezvezdomernim
Ton Todorovićeve Zamke posebno je dirljiv jer aludira na centralni grijeh novoga svijeta koji će se jednom latiti starog nakita zaboravljenih i proskribovanih nauka, religija, formula, ambicija, zakona i mitova. Posljednja Zamka koju smo citirali odnosi se na pionire prostora i materije Zvezdare, koji u Todorovićevoim riječnicu znače astrologe, čitaoce zvezda i sudbina ljudskih, poznavaoce Kabale, zvezdočace, astronome, zvezdočace, kozmonaute, zvezdoznance, naučnike. Ali Zamke i spravama zvezdovozima, letilicama, zvezdokopima i zvezdozorima koje su omogućile otkrića. Zamke, ne kao tragedija, ni kao metafizička spoznaja već kao svježina mladog svijeta čiji se duh i biće rasejavaju sa zemlje.
U prethodnoj poemi Planeta koja nagoveštava da će Todorović i dalje ostati pri svome Omega svih metafora bijaše Einštejnova formula E=mc² koja će navesti pjesnika da istraži pored zakona života nedokučivog bilja na umirućim zvezdama:
nezamislive prostore Mlečnog puta.
Zakone smrti, te još čudesnije oblike
pokušnje igre planeta,
Alhemiju brojeva,
Taman sjera,
Tamu duše čovekove.
Stvaranja,

Ne bih htio da podvlačim ono što sam na jednom drugom mjestu istakao da je pjesnik na pravom putu ako opjeva trinominalne znake života rođenije-vjenčanje i smrt bez obzira kojim se zakonima i formulama služio kao najprihvatljivijim autentičnim metaforama svoga jezika.
Knjige iz kojih je Todorović učio mogu se uporediti sa kovečičima seoskih ljekara u kojima su nosili svoj spasonosni pribor. U ovim knjigama ležao je pribor svih naroda koji narastaju u mlade kozmopolitne pleme. Obracanje mladih pjesnika naučnoj literaturi od astrologije do filozofske kibernetike, okultizma i filozofije pokazuje njihovu gravitaciju ka donošenju definitivnih silka budućnosti, ka izradi formula mladog čovječanstva koje je

zaboravilo ili teži da zaboravi svoja mukotrpana dešifrovanja vječnog bezdana i duhovne katastrofe. Ne samo Miroljub Todorović, već jedan veći dio mladih pjesnika u Jugoslaviji, a između ostalih pomijem B. Rotara, Šalamuna, Zagoričnika, Zeljka Sabola, Stanisavljevića, Pustoljica, Komnenića, Rastegora, Doga koji su stvorili prividno dezorganizovan jezik poezije a njegove glavne su mu odlike bezobzornost, slaba gibljivost, nemarnost za akcente, odsutno interesa za centralne motive, nedostatak strasti i patosa, prikupljanje svupornih riječi to je skoro organizovan otpor prema verbalnim igrama, duhovnostima, versifikaciji, izlivu strasti. Ima u takvoj poeziji rizika više u svakome pogledu nego što su ga nosili njihovi prethodnici Majetić, B. Petrović, Ković, Zlobec, Taufer, V. Marković, Andrejević, B. Đurđić, itd. Najvažna, ali usavršena estetika uarije sa zlatnim zrcem koja je njihove pretoduke uvlačila u publiku. Ne znam kako bi izgledao radni nastup najmlađih pred čitavom nacijom koji su svesrdno pripremala ranije generacije. Oni svoje prve sveske stihova sklanjaju od pogleda mnozine. Poklanjaju ih jeni drugima sa laskavim i barosnim zavjetanjima. Opravdana je tvrdnja da se boje javnih nastupa. Najveću šansu vide u tome da združe nauku i umjetnost. Oni su ostvarili do sad nijemi afekati literature koji skida sa sebe prašnu proizvodljivost. Pjesme su im kao ostaci kakvih bilježaka koje bismo olako mogli dopuniti, ali ne da ih završimo, nego da ih ponova ostavimo nedopunjene. Sjetimo se samo Pisma Aleksandra Roša od Miodraga Stanisavljevića kako su ostavljena da blištaju u svojoj fragmentarnosti. Pa i Putovanje u Zvezdaliju koje je zamišljeno kao poema od nekoliko hiljada stihova od kojih je nekoliko stotina objavljeno ne izgleda da bi mogla biti završena „sa razlogom“. To nam govori da se sve izmijenilo, pa i putovanje. Nekad je to bilo naporno desetogodišnje lutanje morem, nekod trodnevno ribanje, sad skoro kod Dedinca hiljadu gorkih dilema, a danas je to uspon, cug, let u kome treba naći sve što smo smatrali vječnom postojećim kao što su drvo, vazduh, voda, zvjerovi, kristali, planine, ali da se pri tom ne zanemare prostori po kojima sino tako čvrsto oduheli da krstarimo; doskora nemjerljivi prostor-vrijeme postaje konkretan čimlak putovanja. U tom slučaju pjesnici će kako bi kazao Malkolm de Chazal najaviti nauku u slikama koja će združiti nauku i umjetnost.
Todorovićevo torzo teoretski najavljen u objavljenoj poemi Planeta a koji je započeo pod naslovom Putovanje u Zvezdaliju predstavlja u odnosu na pjesnike svoje generacije gigantsku poemu sa svim odlikama koje ta generacija njeguje i razumije se nedostatima po kojima se može raspoznati. Na jednom mjestu ove poeme kaže se da su astrolozi preišćavali svoja sra zaražena neizlečivim bolestima a prva bolest među svima je ispitivanje granica duha i učenjivanje sopstvene glave. Nismo li stigli na onu tačku pjesničke spoznaje gdje je uravnoteženo kretanje duha neophodno za svako dalje gospodarjenje u prostoru?

Ostoja KISIĆ

LIKOVNI PRILOZI U OVOM BROJU
UZETI SU SA IX BIENNALA MLADIH U RIEČI
NA STRANAMA:
1. 2. — MILLIA NEŠIĆ; — BORIS-LAV ALEKSIĆ; 8. TONE LAPAJNE; 10. FRANC ROTAR; 11. — MIROSLAV UROŠEVIĆ; 12. — PETAR CERNE; 13. — ZDRAVKO TISNJAR; 14. — STEVAN MANEVSKI.

ISPRAVKA
U prošlom broju „Polja“, tehničkom omaškom, pogrešno je potpisao tekst „Markiz de Sade protiv Jean Paul Marata“. Autor teksta je ANDREJ INKRETT.